

SLOVENSKA ŠKOFOVSKA KONFERENCA

KATEHETSKO PASTORALNA ŠOLA

Škofija Koper

Emilijana Lazar

**OD SALOMONOVEGA TEMPLJA
DO TEMPLJA SVETEGA DUHA**

ZAKLJUČNA NALOGA

Mentor: Alojzij Kržišnik

Nova Gorica, 2020

SLOVENSKA ŠKOFOVSKA KONFERENCA

KATEHETSKO PASTORALNA ŠOLA

Škofija Koper

Emilijana Lazar

**OD SALOMONOVEGA TEMPLJA
DO TEMPLJA SVETEGA DUHA**

ZAKLJUČNA NALOGA

Mentor: Alojzij Kržišnik

Nova Gorica, 2020

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem župniku in mentorju gospodu Alojziju Kržišniku, ki me je podpiral in spodbujal pri poglobljanju znanja o Svetem Pismu. Hvala za pomoč z nasveti in literaturo pri pisanju zaključne naloge.

Hvala možu Marku ter najinim otrokom Teji, Hani, Mihi in Gaji za potrpežljivo spremljanje in podporo v času šolanja.

Hvala tudi staršem in ostalim domačim, za spodbudne besede in molitve.

KAZALO

UVOD.....	1
1. IZRAELSKA VERA - KORENINE KRŠČANSTVA.....	3
2. GORA SINAJ IN SHODNI ŠOTOR.....	4
3. SKRINJA ZAVEZE.....	5
4. JERUZALEM.....	7
5. SALOMONOV TEMPELJ.....	9
5.1 GRADNJA TEMPLJA.....	9
5.2 ZGRADBA VELIČASTNEGA TEMPLJA.....	9
5.3 POSVETITVENA SLOVESNOST.....	11
5.4 BOGOČASTJE V SVETEM ŠOTORU IN TEMPLJU.....	11
5.5 DARITVE V TEMPLJU.....	12
5.6 TEMPELJSKA GLASBA.....	13
5.7 ZGODOVINA SALOMONOVEGA TEMPLJA.....	13
6. TEMPELJ V ČASU NAŠEGA GOSPODA.....	16
6.1 JEZUSOVO DAROVANJE V TEMPLJU.....	16
6.1.1 Osmi dan je dan obrezovanja.....	17
6.1.2 Štirideseti dan.....	17
6.1.3 Stari prerok Simeon in prerokinja Ana.....	18
6.2 DVANAJSTLETNI JEZUS V TEMPLJU.....	18
6.3 JEZUS NAPOVE ČASE ČAŠČENJA OČETA V DUHU IN RESNICI.....	20
6.4 JEZUS OČISTI TEMPELJ.....	20
7. KONEC STAREGA TEMPLJA.....	23
8. ZAČETEK NOVEGA TEMPLJA - KRISTUSOVE CERKVE.....	25
8.1 SVETO EVHARISTIČNO BOGOSLUŽJE.....	26
8.2 CERKEV, KRAJ BOGOSLUŽNEGA UDEJSTVOVANJA.....	26
8.3 CERKEV, SKRIVNOSTNO KRISTUSOVO TELO.....	27
8.4 MI SAMI SMO TEMPELJ SVETEGA DUHA.....	28
8.4.1 Zunanje dvorišče - naše telo - fizično področje - področje prošenj.....	29
8.4.2 Sveti prostor - naša duša - duševno področje - področje iskanja.....	30
8.4.3 Najsvetejši prostor - naš duh - duhovno področje - področje trkanja.....	30

ZAKLJUČEK.....	32
LITERATURA.....	34

UVOD

Bog si je vedno želel imeti zbližan odnos s človekom, ki ga je le ta zaradi neposlušnosti in greha izgubil. Skozi zgodovino je spremljal in usmerjal svoje ljudstvo. Poslušnost Abrahama, Mojzesa, Jakoba in potomcev je pripeljala ljudstvo v obljubljeni deželi.

V mestu Jeruzalem, ki je postalo prestolnica Božjega naroda, si je Bog dal sezidati veličasten tempelj, kjer bo vedno prisoten med svojim ljudstvom. Tja je Izraelovo ljudstvo iz različnih krajev večkrat letno poromalo, da bi izrazilo zvestobo in čast edinemu Bogu ter črpalo moč za izpolnjevanje Božje postave, ki je bila temeljna dolžnost vsakdanjega življenja. Toda s časom so začeli malomarno in brezbrizno ravnati z Božjo hišo. Samo izpolnjevanje postave, ki ni upoštevalo Božje ljubezni in usmiljenja je pripeljalo do popolnega uničenja Jeruzalemskega templja.

Iz zgodovine smo se naučili, da je potrebno tempelj vzdrževati, saj lahko le tako ohrani bistveni namen. Tega pa nam je izročil Jezus Kristus na veliki četrtek, ko je obhajal zadnjo večerjo, s kruhom in vinom ter z besedami: „To delajte v moj spomin.“ Stari tempelj je propadel in začela je nastajati nova podoba templja, ki je sam Jezus Kristus, Božji sin.

Toda apostol Pavel, ki je apostol Jezusa Kristusa in poganov, v pismu Korinčanom spominja vse nas, da smo mi sami tempelj Svetega Duha. In ta tempelj ne sme nihče uničevati, saj je svet. Ko nas je pri svetem krstu oblila živa voda Kristusovega odrešenja, smo postali svetišče Svetega Duha, Božji tempelj.

V nalogi želim predstaviti pomen Božje navzočnosti, ki se je iz veličastnega Salomonovega templja z Jezusom Kristusom prenesla v srca vsakega kristjana. Naše telo je tempelj Svetega Duha. Toda mnogokrat so naša čustva, razum in telesa izpostavljena raznim preizkušnjam zemeljskega življenja, ki uničujejo naše tempelje. Veliko vlogo pri tem imajo mediji, reklame, revije in modni trendi, ki vplivajo že na majhne otroke, da živijo v neresničnem, zlaganem, virtualnem svetu. Na takih temeljih je težko graditi čistost in lepoto telesa, duše, še posebej pa našega duha. Brezbriznost, malomarnost in pohlep po imetju in užitkih potisne v ozadje duhovne dobrine, ki nam sicer dajejo moč. Mnogokrat se tega zavemo šele takrat, ko nas doleti huda preizkušnja in spoznamo, da vse stvari, ki smo jim dajali pomen, enkrat minejo, tako kot tempelj iz kamna. Sveti Avguštin v Izpovedih obžaluje, da ni Gospoda prej spoznal. Ko smo v preizkušnji in trpimo, uzremo v Gospoda, v upanju, da nas ni pozabil. Takrat smo še

posebej pripravljene odprete srce in On vstopi, da lahko odkrijemo vrednote, ki so trajne, večne. Vrednote, ki jih Bog ponuja zastoj, ker nas ljubi in želi biti z nami. Toda to ne pomeni, da tu obtičimo, ampak svoj tempelj moramo vzdrževati, sproti počistiti nesnago z zakramentom svete spovedi ter stremeti k njegovi urejenosti in popolnosti, kot nas uči Jezus, ko pravi: „Bodite torej popolni, kakor je popoln vaš nebeški Oče, ki je v nebesih“ (Mt 5,48). In končno so nebesa naš pravi dom, naš tempelj kjer smo združeni z Bogom.

1. IZRAELSKA VERA - KORENINE KRŠČANSTVA

Korenine naše vere segajo do Abrahama. Bog mu je naročil, naj zapusti svoj dom in gre v deželo, ki mu jo bo On pokazal. Obljubil mu je, da bo postal začetnik velikega naroda. Abraham je storil, kakor mu je Bog rekel. Zapustil je Ur na Kaldejskem in odšel v obljubljeni deželo Kanaan. Na različnih mestih, kjer se je utaboril, je zgradil oltar in častil Boga.

Abrahamov sin Izak je po prevari, ki mu je bila pripravljena, blagoslovil sina Jakoba in ta je postal dedič njegovega rodu. Bog ga je imenoval Izrael. Potomci njegovih dvanajstih sinov predstavljajo dvanajst Izraelovih rodov.

Bog se je predstavil Jakobu in mu rekel: *„Jaz sem GOSPOD, BOG tvojega očeta Abrahama in Izakov Bog. Zemljo, na kateri ležiš, bom dal tebi in tvojim potomcem...Glej, jaz bom s teboj in varoval te bom, kjerkoli boš hodil, in pripeljal te bom nazaj v to deželo. Zares te ne bom zapustil, dokler ne storim, kar sem ti obljubil“* (1 Mz 28,13-16).

Ko je nastopila lakota, so Jakob in njegovi sinovi odšli k Jožefu v Egipt, kjer so njihovi potomci ostali več stoletij. Toda v tem času so postali sužnji Egipčanov. Klicali so k Bogu na pomoč in On jih je slišal. Poklical je Mojzesa, mu razodel svoje osebno ime Jahve (GOSPOD) in tudi svoje skrivnostno ime *„Jaz sem, ki sem“* ter ga poslal k faraonu, da izpelje *„izvoljeno ljudstvo“* iz Egipta. Mojzes je Božjo obljubo prenesel svojemu ljudstvu, ter storil tako kakor mu je Bog naročil.

2. GORA SINAJ IN SHODNI ŠOTOR

Bog je izpolnil obljubo in izpeljal ljudstvo iz Egipta, ki se je utaborilo pod goro Sinaj. Tu je z njim sklenil zavezo. Deset „besed“ zapisanih na kamniti plošči in spravljениh v skrinjo zaveze je bilo temelj izraelske postave. Besede, ki opominjajo na odnos do Boga in do sočloveka ter kažejo, da Bog bedi nad vsem življenjem.

Mojzes je od Boga dobil tudi navodila za postavitve svetega šotora in njegove opreme, vključno s skrinjo zaveze.

Šotor, prenosljiv prostor božje navzočnosti, je bil vidno znamenje, da je to res njegovo ljudstvo, s katerim hoče ostati za vedno. Bog je želel imeti dom med svojim ljudstvom, podoben njihovim domovom. Njegova volja in zamisel sta vodili načrt gradnje šotora. Ko so ga končali in postavili, so videli, *„da je oblak pokril shodni šotor in veličastvo Gospodovo je napolnilo prebivališče“* (2 Mz 40,34).

Sveti šotor je bil znotraj razdeljen na dva dela. Manjši se je imenoval „presveto“, v katerega je smel vstopiti samo veliki duhovnik enkrat letno. Z večjim delom, ki se je imenoval „sveto“ ga je ločevala platnena zavesa.

„Prebival bom sredi Izraelovih sinov in bom njihov Bog“ (2 Mz 29,45).

Izraelci so ga lahko nosili s seboj med potovanjem po puščavi. Bil je središče Izraelovega bogočastja, vse dokler ga ni nadomestil Salomonov tempelj.

Slika 1 (Shodni šotor, svetovni splet 2020)

3. SKRINJA ZAVEZE

Skrinja zaveze je bila nameščena v presvetem. Pristopiti k njej je pomenilo biti v navzočnosti samega Boga.

Narejena je bila iz akacijevega lesa, prevlečena z zlatom. Na vsaki strani je imela zlate obroče, skozi katere se je povleklo lesena, z zlatom prevlečena drogova za prenašanje, tako, da se je niso dotaknili. Pokrov, ki se je imenoval „spravni pokrov“ je simboliziral Božji prestol, preko katerega sta dva zlata keruba razprostirala peruti, kot varuha Božje svetosti. Obrnjena sta bila drug proti drugemu, z obrazom pa gledala na spravni pokrov. „Ob poti do nje je stal oltar za žgalne daritve, kadilni oltar in spravni pokrov, po katerem so škropili kri daritvenih živali. To je pomenilo, da se človek lahko približal Bogu samo z daritvijo, molitvijo in učinkovitostjo prelite krvi.“ (*Svetopisemski vodnik*, 1989, str. 168)

Skrinja je vsebovala:

- dve kamniti plošči z vrezanimi desetimi zapovedmi. Prve tri urejajo človekov odnos do Boga, ostalih sedem pa njegov odnos do bližnjega. Bog je hotel, da bi njegovo ljudstvo vedno nosilo s seboj vrednote, ki so jih prejeli na gori Sinaj.
- Aronovo palico. Med palicami izraelskih voditeljev, ki so godrnjali nad Mojzesom in Aronom je samo Aronova ozelenela, s tem je Bog potrdil njegovo avtoriteto.
- zlato posodo z mano. Hrana, ki jo je Bog dal Izraelovemu ljudstvu v puščavi.

S tem so ohranjali spomin na Boga, ki jih je spremljal na poti iz Egipta in vodil njihove korake.

Vsi ti predmeti, pa so tudi predpodobe Nove zaveze:

- deset Božjih zapovedi spominja na ukaze, prepovedi in svarila, ki jih moramo hraniti v svojih srcih in se po njih ravnati v hoji za Kristusom.
- Aronova palica, kot simbol oblasti in vodenja nas spominja na Jezusa, ki je pastir in voditelj božjega ljudstva. Tako tudi škofova palica potrjuje avtoriteto vodenja njemu zaupanih.
- zlata posoda z mano spominja na kruh iz nebes, ki je Jezus Kristus. Kruh je Božja Beseda, s katero hranimo naša srca in je Kristusovo telo, ki ga prejemamo pri sveti Evharistiji.
- keruba na pokrovu spominjata na angela, ki sta sedela v grobu po Kristusovem vstajenju.

Slika 2 (Skrinja zaveze, svetovni splet 2020)

Skrinja zaveza je vodila Izrael po puščavi. Z njo so obhodili mesto Jeriho ob zavzetju. V bitki Izraela s Filistejci, so jo ti zajeli, toda povzročala jim je težave zato so jo vrnili nazaj.

Toda Jeremija v Svetem pismu napoveduje čas, ko skrinja zaveze ne bo več potrebna. *„Dal vam bom pastirjev po svojem srcu, da vas bodo pasli z znanjem in razsodnostjo. Ko se boste namnožili in narasli v deželi, tiste dni, govori Gospod, ne bodo več rekli: „Skrinja Gospodove zaveze!“ Nihče ne bo pomislil nanjo, ne bodo se je spominjali in je ne pogrešali, in nove ne bodo več naredili“* (Jer 3,15-16).

Z Jezusovo žrtvijo bo skrinjo zaveze zamenjala „Nova Zaveza“. *„Glej, prihajajo dnevi, govori Gospod, ko bom z Izraelovo hišo in z Judovo hišo sklenil novo zavezo. Ne zaveze, kakršno sem sklenil z njihovimi očeti tistega dne, ko sem jih prijel za roko, da bi jih izpeljal iz egiptovske dežele; to zavezo z menoj so prelomili, čeprav sem bil njihov gospodar, govori Gospod. To je namreč zaveza, ki jo bom sklenil z Izraelovo hišo po tistih dneh, govori Gospod. Svojo postavo bom dal v njihovo notranjost in v njih srce jo bom zapisal. Jaz bom njihov Bog in oni bodo moje ljudstvo“* (Jer 31,31-33).

4. JERUZALEM

*„Velik je GOSPOD in zelo hvaljen v mestu našega Boga, na njegovi sveti gori“
(Ps 48,2).*

Slika 3 (Jeruzalem, svetovni splet 2020)

V Ilustriranem Svetem Pismu v pripovedih in z razlago beremo, da se je naselje pri Jeruzalemu razvilo okrog leta 1406 pr. Kr. Takrat so Izraelci napadli Kanaan, vendar Jeruzalema niso uspeli zavzeti. Ostal je v rokah kanaanskega plemena Jebusejcev. Okrog leta 1003 pr. Kr. pa je Kralj David za Izraelce zavzel mesto, ga utrdil in naredil za svoje glavno mesto. Imenovali so ga „Davidovo mesto“ ali pa kar „Sion“, v psalmih tudi „popolna lepota“ in „mesto Kralja velikega“. Ta kraj je Bog izbral za Davida in

njegove potomce, kjer se je uresničilo po prerokih napovedano Odrešenje.

Jeruzalem leži na planoti zahodne Jordanije, okrog 760 metrov nad morjem in je težko dostopno mesto. V Svetem Pismu, v 48. in 122. psalmu beremo o „vzvišenosti“ tega mesta in o tem, da se častilci „vzpenjajo“, da bi prišli do njega. Nekdaj sta ga obdajali Hinomova dolina na zahodni in južni strani, na vzhodu pa Kidronska dolina.

V novo prestolnico je kralj David dal pripeljati skrinjo zaveze. *„Prinesli so Gospodovo skrinjo in jo postavili na njeno mesto sredi šotora, ki ga je David razpel zanjo. Nato je David daroval pred Gospodom žgalne in mirovne daritve“* (2 Sam 6,17).

Toda za Boga je hotel postaviti trajen dom. Mlatišče Jebusejca Aravna, kjer mu je Gospod odgovoril z ognjem, je izbral za kraj, kjer je njegov sin Salomon postavil tempelj. *„Tu naj bo hiša Gospoda Boga in tu žgalni oltar za Izraela“* (1 Krn 22,1). Mesto Jeruzalem je Salomon tudi močno povečal.

David zaradi krvavih vojn in prešuštva ni mogel zidati templja, toda Bog mu je obljubil vladavino, ki bo trajala „vekomaj“. To je obljuba Boga, ki je zapisana v Stari Zavezi, na kateri sloni upanje na Mesija. Z rojstvom Jezusa iz Davidove rodovine in rojstnega kraja Betlehem, ki je tudi Davidov rojstni kraj, se je ta obljuba izpolnila.

5. SALOMONOV TEMPELJ

5.1 GRADNJA TEMPLJA

„V štiristo osemdesetem letu po izhodu Izraelovih sinov iz egiptovske dežele, v četrtem letu Salomonovega kraljevanja nad Izraelom, v mesecu zivu - to je drugi mesec - je začel zidati hišo Gospodu“ (1 Kr 6,1).

Kralj David je poskrbel za vse potrebne priprave za gradnjo templja, toda tempelj je zgradil njegov sin Salomon.

Salomon je poslal po Hirama iz Tira, ki je bil „poln modrosti, razumnosti in znanja v izdelovanju vsakršne reči iz bron“ (1 Kr 7,13). Ta je priskrbel tudi cedrovino in cipresovino ter izurjene tesarje in rezbarje. „Višjih nadzornikov je bilo dvesto petdeset in so nadzorovali ljudstvo“ (2 Krn 8,10).

Za gradnjo je kralj Salomon določil 30 tisoč „neizraelskih mož“ (prim. 2 Krn 8,7-8). Kamne so obdelovali v bližini gradbišča, tako globoko v zemlji, da „se pri zidanju ni slišalo ne dleto ne kakršnokoli železno orodje“ (1 Kr 6,7).

5.2 ZGRADBA VELIČASTNEGA TEMPLJA

Tempelj je bil po zasnovi zelo podoben shodnemu šotoru. „meril je približno 9x27 metra in bil 13,5 metra visok“ (*Ilustrirana enciklopedija Svetega pisma*, 1985, 133), kar pomeni, da je bila to do tedaj največja zgradba, ki so jo doslej zgradili Izraelci.

Bil je zelo bogato okrašen, pa tudi predmeti in posode so imele poseben sijaj, saj so mojstri uporabljali najboljše materiale, kot so bron in zlato.

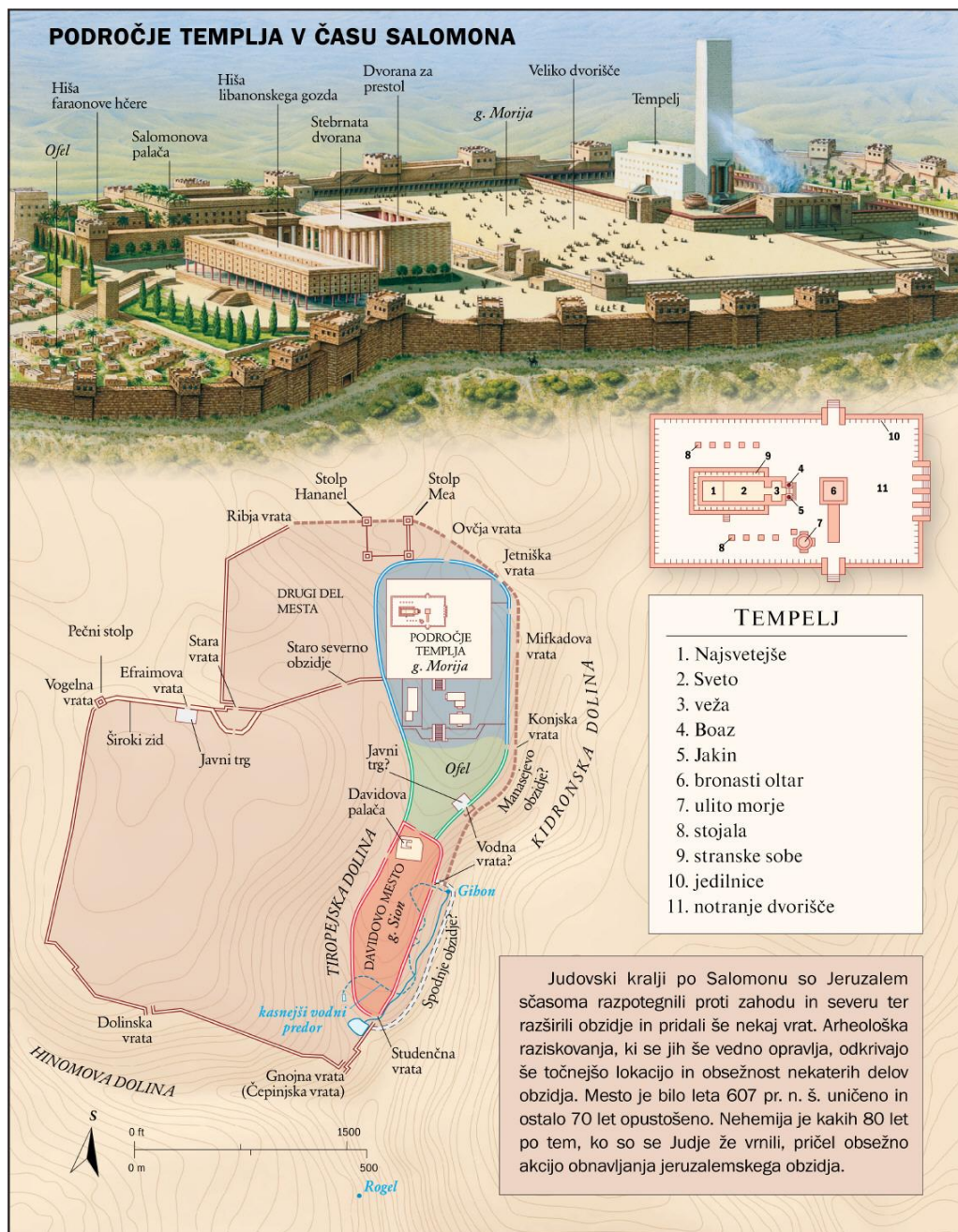
V prvi knjigi kraljev beremo, da je „kralj Salomon po bogastvu in modrosti prekašal vse kralje na Zemlji“ (1 Kr 10,23).

Pred templjem je bilo dvorišče, duhovniki so vstopali vanj skozi veliko preddverje, ki sta ga krasila dva mogočna, okrašena stebra. Templju sta dajala vtis mogočnosti.

V večjem prostoru „sveto“ so stali zlat kadilni oltar, zlata miza z dvanajstimi hlebi obličja, minora-zlata sedmerorama oljna svetilka, ki je morala ves čas goreti in pet parov svečnikov. Svetloba je padala v prostor skozi visoka okna.

V notranjem prostoru „presveto“, ki je bil nekoliko dvignjen in so vanj vodile stopnice, sta stala dva keruba iz oljkovega lesa, prevlečena z zlatom, ki sta varovala

najpomembnejši predmet v presvetem, skrinjo zaveze. Nad njo sta razprostirala peruti. Ta prostor Božje navzočnosti pa ni imel oken in je bil popolnoma temen. Notranjost zgradbe je bila obložena s cedrovino v katero so bile izrezljane cvetlice, palmova drevesa in kerubi, vse to pa prevlečeno z zlatom. Gradnja veličastnega templja je trajala trinajst let.

Slika 4 (Področje templja v času Salomona, svetovni splet 2020)

5.3 POSVETITVENA SLOVESNOST

Ko je bil tempelj dokončan, je Salomon dal slovesno pripeljati skrinjo zaveze s Siona. Nosili so jo duhovniki. Postavili so jo v presveto, pod peruti kerubov. Oblak Božje navzočnosti je napolnil Gospodovo hišo. Sledil je Salomonov govor ter Salomonova molitev, v kateri je poudaril, da je treba skrbno spoštovati Božjo zavezo in opozoril na nevarnosti, ki bi se zgodile, če se ljudje ne bi držali zaveze. V molitvi je spomnil tudi na Božjo obljubo, da bo zavaroval Davidovo dinastijo na Izraelovem prestolu. Boga je prosil, da bi uslišal molitve ljudstva in mu izbrisal grehe, ko se bo zbiralo v templju. Zavedal se je, da Boga, Neskončnega in Neminljivega, ni mogoče omejevati. Nato je blagoslovil zbrano množico in začele so se klavne daritve. Slavje je trajalo štirinajst dni, nakar se je Bog Salomonu znova prikazal. Gospod mu je rekel: „*Slišal sem tvojo molitev, ki si jo izrekel pred menoj. Posvetil sem to hišo, ki si jo sezidal, da tam postavim svoje ime na veke; moje oči in moje srce bo tam vse dni. Če boš tudi ti hodil pred mojim obličjem, kakor je hodil tvoj oče David, s popolnim srcem in iskreno in boš delal vse, kar ti zapovedujem, se držal mojih zakonov in odlokov, bom utrdil prestol tvojega kraljestva nad Izraelom na veke, kakor sem obljubil tvojemu očetu Davidu, ko sem rekel: „Nobeden od tvojih ne bo odstranjen z Izraelovega prestola.“ Če pa se boste vi in vaši sinovi obrnili proč od mene in se ne boste držali mojih zapovedi in zakonov, ki sem vam jih predložil, temveč boste šli in služili drugim bogovom in jih molili, bom iztrebil Izraela iz dežele, ki sem jim jo dal. Hišo, ki sem jo posvetil svojemu imenu, bom zavrgel izpred svojega obličja, Izrael pa bo v pregovor in zasmeh pri vseh ljudstvih. Ta hiša bo postala razvalina“ (2 Kr 9,3-8).*

5.4 BOGOČASTJE V SVETEM ŠOTORU IN TEMPLJU

Prvi določeni prostor za bogočastje Izraelcev je bil sveti šotor, v katerem je bila skrinja zaveze kot simbol Božje navzočnosti med njimi, kasneje pa tempelj. Pred tem ni bilo uveljavljenih obredov ali krajev za čaščenje Boga, saj v njihovem svetovnem nazoru ni bilo razločevanja med svetim in posvetnim. Bog je hotel biti s svojim ljudstvom, vendar se je človek lahko približal Njemu samo tako, kakor je On odločil.

Leviti, ki izhajajo iz Levijevega rodu, Jakobovega sina, so med Božjim ljudstvom dobili poseben položaj, v času, ko je preostalo ljudstvo na poti skozi puščavo častilo zlato tele. Od ostalih rodov so bili oddeljeni za verske dolžnosti. Trije Levijevi potomci so

predstavljali tri družine levitov, ki so med časom v puščavi skrbeli za prenašanja opreme svetega šotora, drugi za prenašanje zaves in pregrinjala in tretji so nosili in postavljali sam sveti šotor. Ker niso imeli v lasti nobene zemlje, so ljudje iz drugih rodov dajali desetino svojih pridelkov in živine Bogu.

„Posvetil bom sveti šotor in oltar; tudi Arona in njegove sinove bom posvetil, da mi bodo služili kot duhovniki“ (2 Mz 29,44).

Bog je Mojzesu na gori Sinaj, poleg navodil za postavitev svetega šotora, opisal tudi vlogo duhovnikov, ki bodo uredili uporabo šotora. Dal mu je tudi navodila za obred posvetitve. Mojzesu je naročil, naj brata Arona, potomca Levijevega sina Kehata, imenuje za velikega duhovnika, njegove štiri sinove pa za duhovnike. Natančno mu je opisal, kako naj bodo oblečeni. Aron je z napisi imen Jakobovih sinov na ramenih simbolno predstavljal dvanajst Izraelovih rodov. Samo oni so lahko opravljali daritve. Za svoje grehe so se morali očistiti, obleči in odkupiti za svoje grehe z daritvijo, potem so lahko opravljali svojo službo. Morali so tudi odgovarjati na vprašanja, ki jih drugače ni bilo mogoče rešiti. Uporabljali so dva sveta kamna, imenovana urim in tumim, ki sta pokazala Božjo voljo. Najpomembnejše pa je bilo, da so poučevali ljudstvo Božjo postavo. Veliki duhovnik je edini, ki je imel pravico enkrat letno, na spravni dan, stopiti v presveto, da bi opravil daritev in tako dosegel spravo zaradi morebitnih prezrtih grehov. Druge družine iz Levijevega rodu so opravljale druge posle in so bili podrejeni duhovnikom.

5.5 DARITVE V TEMPLJU

Bog je pojasnil Mojzesu, da so njihove daritve drugačne od daritev drugih narodov, kajti njihov namen ni, da bi pomirile Boga, ampak jih je treba razumeti kot Božje darilo ljudstvu. Z njimi ohranjajo oz. ponovno vzpostavijo odnos z Bogom.

V Ilustrirani enciklopediji SP so povzete vrste daritev, ki so podrobneje opisane v tretji Mojzesovi knjigi:

- daritev se daruje samemu Bogu, zato je samo najboljše dovolj dobro;
- to je način približevanja, ki ga je dal Bog, toda človek mora to orodje svobodno želei uporabljati;
- daritve so za vsakogar in ne skrivnost duhovnikov, kot pri drugih verstvih;
- učinkovitost daritev je omejena. Tudi Nova Zaveza pove, da je nemogoče, da bi grehe

odvzemala kri volov in kozlov. Pri večjih grehih je potrebno tudi kesanje, za odpuščanje pa je potrebno prositi neposredno Boga;

- daritev kot nadomestilo za greh, kot znamenje grešnikove žalosti zaradi greha, ki se ga je pokesal in mu je Bog odpustil.

Poznamo pet vrst daritev, ki so jih Izraelci kot dar oz. kot žrtev uporabljali pri čaščenju Boga:

- žgalna daritev za odkup nenamerne greha;

- jedilna daritev kot priznanje Božje dobrote in skrbi;

- mirovna daritev za ponovno sklenitev prijateljstva z Bogom in drugimi. To je bila edina daritev, ki jo je bilo mogoče zaužiti;

- daritev za greh, ki se je darovala za odkup greha in obredne skrunitve; npr. stik s telesom nečistega;

-daritev za krivdo, za odkup greha, zaradi katerega je treba povrniti škodo. (povzeto po Ilustrirani enciklopediji SP, 1985)

5.6 TEMPELJSKA GLASBA

V zapisu Prve kroniške knjige beremo o Davidovi organizaciji levitskih pevcev in glasbenikov, ko so skrinjo zaveze slovesno prinesli v Jeruzalem in jo postavili v sveti šotor. Trije pevci so igrali na cimbele, osem levitov je igralo liro, šest jih je brenkalo na harfo, sedem duhovnikov pa je igralo trobento.

„Tako je ves Izrael prinesel skrinjo Gospodove zaveze z radostnim vzklikanjem in trobentanjem na rog, s trobentami in cimbalami, z brenkanjem na harfe in citre“ (1 Krn 15,28).

Lira in harfa spadata med najstarejše omenjene inštrumente. Poleg cimbal in tamburinov je bil pomemben tudi halil (verjetno dvojna oboa). Zvok teh starih inštrumentov je v templju, sinagogah in cerkvah zvenel skozi psalme in liturgično glasbo.

5.7 ZGODOVINA SALOMONOVEGA TEMPLJA

Po Salomonovi smrti se je kraljestvo razcepilo na severne in dva južna rodova. Slednja sta za prestolnico še vedno imela Jeruzalem. Severno kraljestvo se je imenovalo Izrael, južno pa Juda. Večkrat je med njima prihajalo tudi do sovražnih akcij. Izrael se je ločil

od templja, ki je bil osrednji kraj za bogočastje v združenem kraljestvu. Pogosto se je prepustil vplivu čaščenja Baala, kar je prerok Elija obsodil. Severno kraljestvo so po 200 letih uničili Asirci.

„Tudi Juda bom odstranil izpred svojega obličja, kakor sem odstranil Izraela; zavrgel bom to mesto, ki sem ga izvolil, Jeruzalem, in hišo, o kateri sem rekel: Tam bo moje ime“ (2 Kr 23,27).

Prerok Izaija, ki je izhajal iz kraljevske veje in je imel precejšen političen vpliv, je obiskal tempelj, kjer je imel videnje Boga na prestolu in sprejel preroško poslanstvo. Niso poslušali njegovih svaril in niso sledili Božjim navdihom, zato so leta 720 pr.Kr. Asirci, sosedje iz severa osvojili Izrael, njegove prebivalce pa razselili. *„To se je zgodilo, ker so Izraelovi sinovi grešili proti Gospodu svojemu Bogu, ki jih je pripeljal iz egiptovske dežele izpod oblasti egiptovskega kralja faraona in častili druge bogove“ (2 Kr 17,7).*

Leta 587 pr. Kr. so Babilonci pod vodstvom Nebukadnezarja vdrli v mesto, ga zažgali, razrušili tempelj, ki je stal več kot tri in pol stoletja in pobrali njegove zaklade, prebivalce pa odpeljali v suženjstvo v Babilon.

Prerok Jeremija je svaril judovsko ljudstvo naj se ne zanašajo in govorijo *„Gospodov tempelj, Gospodov tempelj je to“* in so prepričani, *„da so rešeni, pa še naprej počenjajo vse te gnusobe“ (Jer 7,10).*

„Zažgali so Božjo hišo, podrli jeruzalemsko obzidje in požgali z ognjem vse palače v njem, da so pokončali vso dragoceno opremo v njih“ (2 Krn 36,19).

V času izgnanstva, se je začelo razvijati čaščenje v sinagogah, saj so si morali Judje urediti versko prakso brez obredov in daritev, ki so jih opravljali duhovniki.

Ko je Perzijski kralj Kir premagal Babilonce, je Judom okoli leta 539 pr. Kr. dovolil vrnitev v domovino in ponovno zgraditi svoj tempelj. Skrinje zaveze ni bilo več tam. Okrog leta 515 pr. Kr. so tempelj dogradili, vendar ni bil tako veličasten. Nato je tempelj ponovno oskrnil in uničil Antioh IV. (175-164 pr. Kr.), Makabejci pa so ga spet pozidali in utrdili. Da bi si kralj Herod Veliki pridobil naklonjenost svojih podložnikov in naredil vtis na Rimljane, ki so leta 63 pr. Kr. prevzeli oblast nad Jeruzalemom, ga je leta 19 pr. Kr. prenovil.

Zaradi večkratnih vstaj Judov, so v začetku avgusta 70. leta Rimljani, po petih mesecih obleganja, osvojili tempeljsko goro, tempelj pa izropali in ga požgali do tal. Edino, kar je ostalo od njega je obzidje, dolgo 30 m, ki je podpiralo ploščad, na kateri je stal. To je

znameniti Zahodni zid, ki so ga poimenovali Zid žalovanja. Vernim Judom pomeni sveti kraj molitve.

6. TEMPELJ V ČASU NAŠEGA GOSPODA

V Braindovem vodniku Sveta dežela beremo, da je tempeljska hiša, ki jo je kralj Herod Veliki leta 19 pr. Kr. obnovil ohranila svoje svete mere in svojo usmeritev. Dvakratno pa je povečal ploščad pred templjem, dvorišča in vhode.

Ploščad na Moriji, ki jo je razširil proti severu, je obdal s prekrasnimi stebriščnimi dvoranami, razen na severovzhodnem robu, kjer je stal mogočen stolp Antonija. Vzhodni del je ohranil ime Salomonov stebrenik. Ta je imel dve ladji in močne oporne stebre. Čudovita nadstropna vrata, ki se danes imenujejo Zlata vrata, so ga povezovala z dolino Cedrona. Najlepše je bilo južno stebrišče, ki je bilo postavljeno v štiri vrste, imenovano Kraljevo stebrišče. V temeljnem zidu stebrišča so bila znamenita Trojna in Dvojna vrata, skozi katera je bilo prek položno vzpenjajočih se podzemnih galerij mogoče priti na trg pred templjem. Drugo mogočno stopnišče na jugozahodnem delu pa se je spuščalo proti dnu doline Tiropeon. Kakor Salomoniv stebrenik, sta tudi stebrišči na zahodu in severu imeli po dve ladji.

Obzidje templja je bilo sveto. Samo Judje so smeli prestopiti ograjo iz marmorja, s katero je bil prostor zavarovan.

Tempeljske stavbe so bile zgrajene na podstavku iz štirinajstih stopnic. Skozenj je vodilo več vrat: na vzhodu so bila Lepa vrata, za katerimi je bil trg žena; od tu je petnajst stopnic vodilo do Nikanorjevih vrat, ki so se odpirala na Izraelov trg, kamor so smeli samo moški in ga je lesena ograja ločila od prostora za duhovnike. Tu se je dvigal daritveni oltar iz v tri vrste, drug na drugega naloženih neobdelanih kamnov. Vrata preddverja je krasila velikanska zlata vinska trta, ki je spominjala na to, da je Izrael Gospodova trta. Svilena tančica v štirih barvah je ločila preddverje od svetega. Druga tančica, ki se je ob Jezusovi smrti pretrgala, pa je od vrha do tal zastirala pogled v Presveto, kamor je lahko le veliki duhovnik vstopil enkrat letno. Na mestu skrinje zaveze je stal kamen polaganja, ki ga je veliki duhovnik na veliki spravni dan poškrpil s krvjo. (povzeto po Briandu, 2010)

6.1 JEZUSOVO DAROVANJE V TEMPLJU

„Ko je bilo dopolnjenih osem dni in so dete obrezali, so mu dali ime Jezus, kakor je bil imenovan po angelu, preden je bil spočet v telesu. Ko so se dopolnili dnevi njenega očiščevanja po Mojzesovi postavi, so ga prinesli v Jeruzalem, da bi ga postavili pred

Gospoda, kakor je zapisano v Gospodovi postavi: Vsak moški prvorojenec naj se imenuje svet Gospodu, in da bi žrtvovali, kakor je rečeno v Gospodovi postavi: dve grlici ali dva golobčka“ (Lk 2,21-24).

Iz izročila Jezusove družine lahko v Svetem Pismu beremo o Jezusovem otroštvu, ki govori o tem, kar se je dogajalo z Jezusom po Izraelovi postavi osmi in štirideseti dan.

6.1.1 Osmi dan je dan obrezovanja

Po Izraelovi postavi obrezovanje zaznamuje pripadnost ljudstvu, ki je sklenilo zavezo z Bogom in ga je sprejelo kot edinega Boga. Jezus je formalno sprejet v občestvo obljub, ki se porajajo od Abrahama skozi vso zgodovino Izraelovega ljudstva.

Starši so mu dali ime Jezus, kakor je bil imenovan po angelu, kar pomeni „Bog rešuje“. Z njim se vzpostavi dokončni odnos med Bogom in človekom.

6.1.2 Štirideseti dan

Papež Benedikt XVI. v knjigi Jezus iz Nazareta razlaga, da k štiridesetemu dnevu spadajo trije dogodki:

- Marijino „očiščevanje“,
- „odkupitev“ prvorojenega otroka Jezusa z daritvijo, ki jo predpisuje postava,
- Jezusovo „darovanje“ v templju.

„Štirideset dni po rojstvu dečka, je morala družina prnesti v tempelj dar za očiščevanje. Ubogi so bili dolžni dati samo dve grlici ali dva goloba. Kljub temu, da Marija po Jezusovem rojstvu ni potrebovala očiščevanja, saj to rojstvo podarja svetu očiščenje, je pokorna postavi in prav s tem služi izpolnitvi obljub.

Odkup prvorojenca, ki je Božja lastnina, je znašal 5 šeklov in so jo lahko plačali kateremukoli duhovniku v deželi.

„Vsak prvorojenec naj bo posvečen Gospodu“ (Lk 2,23).

Ev. Luka pa ne govori o Jezusovem odkupu, ampak o njegovem darovanju. S tem hoče reči, da ta otrok ni odkupljen in vrnjen staršem, ampak izročen Bogu in mu popolnoma posvečen, v čemer zazveni vidik daritve in duhovništva.“ (Ratzinger, 2011)

Fausti pojasnjuje, da „ta Jezusov prvi „prihod“ v tempelj, kjer je kraj srečanja Boga z njegovim ljudstvom, je bistven, saj Jezusa ne „odkupijo“, ampak ga javno izročijo

Bogu, njegovemu Očetu. To pomeni prepoznati dar življenja in prepoznati v njem življenje samo, kot dar, da bi iz tega izvira lahko črpali.“ (Fausti, 2012)

6.1.3 Stari prerok Simeon in prerokinja Ana

Po navdihu Božjega duha sta prišla v tempelj stari prerok Simeon in prerokinja Ana. Simeon (ime pomeni „poslušaj Božjo besedo“) je bil človek, ki je poslušal Božjo besedo. Bil je pravičen, pobožen in je pričakoval Izraelovo tolažbo. Živel je po Božji volji in v osebni ljubezni do Boga. Bil je poln upanja in pričakovanja, zato mu je Sveti Duh dal, da je postal dojemljiv za klice Boga in njegove navzočnosti. Duh mu je razodel, da „*ne bo videl smrti, dokler ne bo videl Gospodovega Mesija*“ (Lk 2,26). In ko vzame Jezusa v naročje, slavi Boga z besedami: „*Gospodar, zdaj odpuščaš svojega služabnika po svoji besedi v miru, kajti moje oči so videle tvojo rešitev, ki si jo pripravil pred obličjem vseh ljudstev, luč v razodetje poganom in slavo Izraela, tvojega ljudstva*“ (Lk 2,29-33). Papež Benedikt XVI. Razlaga, da je „Jezus je Božji služabnik iz Izaijevega speva, ki prinaša luč oz. razodetje poganom in tolažbo preplašenemu Izraelu, kateremu je napovedana pomoč z rešilno močjo Boga.“ (Ratzinger, 2011)

Zatem se je Simeon obrnil k Mariji in ji izrekel prerokbo križa. Napovedal je, da bo Jezus „*postavljen v padec in vstajenje mnogih v Izraelu in v znamenje, ki se mu nasprotuje*“ (Lk 2,34). In njeno „*lastno dušo bo presunil meč, da se razodenejo misli mnogih src*“ (Lk 2,35). Papež Benedikt XVI. Pojasnjuje, da se je „Jezusovo poslanstvo, da nosi luč Boga za svet, izpolnilo prav v »temini križa«, ki se je zgodila.“ (Ratzinger, 2011, str. 99)

Prerokinja Ana templja ni zapuščala in je ta bil dejansko njen dom. Tu je živela z dušo in telesom, da je bila ves čas pri Bogu in za Boga. Pristopila je k Jezusu in slavila Boga. O otroku je pripovedovala vsem, ki so pričakovali odrešenje Jeruzalema.

6.2 DVANAJSTLETNI JEZUS V TEMPLJU

„*Ko so izpolnili vse po Gospodovi postavi, so se vrnili v Galilejo v svoje mesto Nazaret. Otrok pa je rasel in se krepil. Bil je vedno poln modrosti in Božja milost je bila z njim*“ (Lk 2,39-40).

V tišini, v poslušnosti besedi, v občestvu z Marijo, Jožefom in njunimi sorodniki se je Jezus naučil vseh človekovih stvari. „Njegovo življenje se bo odvijalo kakor romanje v

Jeruzalem, kamor ga njegova „modrost“ odpelje in kjer ga nujno zadrži, da bo Sin v poslušnosti Očetu.“ (Fausti, 2012, str. 73)

„Njegovi starši so vsako leto ob prazniku pashe hodili v Jeruzalem. Ko je bil star dvanajst let, so šli na pot po praznični navadi. In ko so se po končanih prazničnih dneh vračali, je deček Jezus ostal v Jeruzalemu, ne da bi njegovi starši to opazili. Mislili so, da je pri popotni družini, in so prehodili pot enega dne. Nato so ga začeli iskati med sorodniki in znanci. Ker ga niso našli, so se vrnili v Jeruzalem in ga iskali. Po treh dneh so ga našli v templju. Tam je sedel med učitelji, jih poslušal in vpraševal. In vsi, ki so ga slišali, so bili iz sebe nad njegovo razumnostjo in njegovimi odgovori. Ko sta ga zagledala, sta bila presenečena in njegova mati mu je rekla: “Otrok, zakaj si nama tako storil? Tvoj oče in jaz sva te s tesnobo iskala.” Dejal jima je: „Kako da sta me iskala? Mar nista vedela, da moram biti v tem, kar je mojega Očeta?” Vendar nista razumela besed, ki jima jih je rekel. Nato se je vrnil z njima in prišel v Nazaret ter jima bil pokoren“ (Lk 2,41-51).

Papež Benedikt XVI. razlaga, da je „po Izraelovi postavi, moral vsak Izraelec poromati v tempelj za tri velike praznike; na veliko noč, na praznik tednov in na šotorski praznik. S tem trikratnim romanjem v tempelj Izrael ostaja potujoče Božje ljudstvo, ki vedno potuje k svojemu Bogu in svojo istovetnost in svojo edinost vedno znova črpa iz srečanja z Bogom v enem samem templju. V to popotništvo v tempelj se uvršča tudi Sveta družina, saj je bila pobožna in je spolnjevala postavbo. Za dečke je ta obveznost veljala od dopolnjenega trinajstega leta, da pa so se polagoma privajali na zapovedi, so lahko romali že pri dvanajstih letih.“ (Ratzinger, 2011)

Za Jezusa je bil to drugi obisk Jeruzalemskega templja. Ko so se vračali domov ga ni bilo med vrstniki in prijatelji. Za starše so se začeli dnevi polni tesnobe in skrbi. Papež Benedikt XVI. nam pojasni, da „nam Apostol Luka razodeva norost njegove modrosti, ki ga pripelje do tiste nemoči, ki bo rešila človeštvo. Pojavi se slutnja, da bo njegovo poslanstvo kmalu preraslo okvire družine kot zemeljsko-človeške skupnosti.“ (Ratzinger, 2011)

„Po treh dneh so ga našli v templju. Tam je sedel med učitelji, jih poslušal in vpraševal“ (Lk 2,46). Papež Benedikt XVI. pravi, da „te tri dni lahko razložimo povsem stvarno: en dan sta Marija in Jožef potovala iz Jeruzalema proti domu, drugi dan sta potrebovala za vrnitev in tretji dan sta ga končno našla.“ Nadalje papež razlaga, da „moramo vseeno dati prav Reneju Laurentinu, ki tukaj zasluti, da so ti trije dnevi

Jezusove odsotnosti, lahko namig na tri dni teme med križanjem in vstajenjem.“ (Ratzinger, 2011)

Z odgovorom, *“kako, da sta me iskala? Mar ne vesta, da moram biti v tem, kar je mojega Očeta“* (Lk 2, 49)? Jezus pove, da je Bog njegov Oče, ki prebiva v templju. Tu ni „kot upornik proti staršem, ampak kot pokorni, z isto pokorščino, ki vodi h križu in vstajenju.“ (Ratzinger, 2011, str. 141)

Jožef in Marija ga takrat nista razumela, gotovo pa sta slutila, da jima ne pripada več.

„Jezus pa je napredoval v modrosti, rasti in milosti pri Bogu in pri ljudeh“ (Lk 2,51).

Jezus je delal, mislil in se učil, kot človek, toda bil je z Očetom in v njegovi luči videl stvari in ljudi.

Marija je Jezusove besede ohranila v svojem srcu in jih posredovala Božjemu ljudstvu.

6.3 JEZUS NAPOVE ČASE ČAŠČENJA OČETA V DUHU IN RESNICI

V odlomku iz Evangelija, ki govori o srečanju Jezusa s Samarijanko beremo, da je Jezus napovedal čase, ko ne bo pomembno kje se bo častilo Očeta, ampak kako. *„Veruj mi, žena, da pride ura, ko ne boste častili Očeta ne na tej gori, ne v Jeruzalemu. Vi častite, cesar ne poznate, mi pa častimo, kar poznamo, kajti odrešenje je od Judov. Pride pa ura in je že zdaj, ko bodo pravi častilci častili Očeta v duhu in resnici. Prav takih častilcev si namreč želi Oče“* (Jn 4,21-23).

Jezus govori o novem templju, ki „je telo Sina človekovega, ki »mora« biti povzdignjeno, da bi iz njega pritekla Duh in živa voda, ki v vsakem izmed nas postane žuboreči studenec ljubezni. Tu se časti v Duhu in resnici.“ (Fausti,2012, str. 99)

Fausti razlaga, da se v Jezusu Kristusu „izpolnjuje resnično čaščenje: ljubezen do Očeta, ki hrani ljubezen do bratov, brez verskih, etničnih ali kulturnih razlik.“ (Fausti, 2012, str. 91)

Spoznati, sprejeti in častiti Gospoda, se lahko zgodi tu, zdaj in vsak trenutek. Oče si želi častilcev, ki niso vezani samo na cerkev in Bogoslužje, ampak nosijo Njegovo ljubezen v srcu, ga častijo in izpolnjujejo njegovo voljo v vsakem trenutku njihovega življenja.

6.4 JEZUS OČISTI TEMPELJ

„Bližala se je judovska pasha in Jezus je šel v Jeruzalem. V templju je našel prodajalce volov, ovc in golobov ter menjalce denarja, ki so sedeli tam. In iz vrvi je spletel bič ter

vse izgnal iz templja z ovcami in voli vred. Menjalcem je raztresel denar in prevrnil mize, prodajalcem golobov pa rekel: "Spravite proč vse to in iz hiše mojega Očeta ne delajte tržnice!" Njegovi učenci so se spomnili, da je pisano: Gorečnost za tvojo hišo me použiva. Judje so mu rekli: "Kakšno znamenje nam pokažeš, ker tako delaš?" Jezus jim je odgovoril in rekel: "Podrite ta tempelj in v treh dneh ga bom postavil." Judje so tedaj rekli: "Šestinštirideset let so zidali ta tempelj, ti pa ga boš postavil v treh dneh?" On pa je govoril o templju svojega telesa. Ko je bil obujen od mrtvih, so se njegovi učenci spomnili, da je govoril o tem, in verovali so Pismu in besedi, ki jo je rekel Jezus" (Jn 2,13-22).

Jezusove besede pričajo o pomenu templja, za kar je bil postavljen in kaj so iz njega naredili. Fausti razlaga, da je bil tempelj „kraj, ki je bil „svet“ za ljudstva in ločen od preostalega, kraj obredov in postave, žarišče vsega verskega in družbenega življenja, središče prostora in časa, je postal tržnica. V starem svetu so hoteli imeti Boga v svojem središču, vendar jim zaradi njihove brezbržnosti to ni uspelo. V novem svetu je Bog postavil v središče človeka.“ (Fausti, 2005)

Že preroka Izaija in Jeremija, sta se borila in zavzemala za enost bogočastja in življenja v Božji pravičnosti. Opozarjala sta, da Bog ne bo branil templja samo zato, da ne bi zgubil čaščenja, ali zaradi zaveze, ki jo je sklenil z Izraelom, kot so mnogi mislili in zaradi tega naredili iz njega „razbojniško jamo“. Jezus vstopi v hišo svojega Očeta, da bi jo očistil malikov in jo napolnil s svojim Veličastvom. Njegova „gorečnost“ za Božjo hišo je gorečnost ljubezni, ki se podarja in razdaja na križu. Z besedami „*podrite ta tempelj in v treh dneh ga bom postavil*“ je pokazal judovskim oblastem znamenje, ki je njegov križ in vstajenje. Tako, kot so iz templja naredili tržnico, ga bodo tudi uničili voditelji, s tem, ko bodo uničili Jezusa, da bi ohranili oblast. „Jezus pa ga bo ponovno postavil in bo v sebi uresničil to, kar tempelj pomeni.“ (Fausti, 2012, str. 56)

Papež Benedikt XVI. piše, da „uporabi Bog napačno ravnanje ljudi kakor v vseh ključnih trenutkih odrešitvske zgodovine za način svoje večne ljubezni. Zato Jezus očitno pojmuje uničenje starega templja kot korak Božjega ozdravljenja.“ (Papež Benedikt XVI., 2020)

Šele po njegovem vstajenju so učenci, napolnjeni s Svetim Duhom, v polnosti razumeli njegove besede. Jezus je novi tempelj, novi svet, novi človek. Tisti, ki ga bodo poslušali, bodo živi kamni novega templja.

Papež Benedikt XVI. razlaga, da „zavrnitev Jezusa, njegovo križanje, pomeni hkrati

konec templja. Čas templja je minil. Prihaja novo bogočastje v templju, ki ga niso naredili ljudje. Ta tempelj je njegovo telo-Vstali, ki zbira ljudstva in jih združuje v zakramentu svojega telesa in krvi. On sam je novi tempelj človeštva. Jezusovo križanje je hkrati porušenje starega templja. Z njegovim vstajenjem se začne nov način čaščenja Boga, ki je čaščenje v »*duhu in resnici*« (prim. Jn 4,23).“ (Ratzinger, 2011, str, 34.)

7. KONEC STAREGA TEMPLJA

Ko govorimo o templju, pomislimo na zgodovino izraelskega ljudstva. V mestu Jeruzalem, v katerem se je nahajal mogočen Salomonov tempelj, so se zbirali, da bi se srečali z Bogom v molitvi. To nas spominja, da je bil Bog vedno del zgodovine svojega ljudstva, ga vodil in spremljal na njihovi poti.

Kot piše Zupanc, je tempelj „za Jude, kot nobena druga zgradba, predstavljal zgradbo ponosa, pričakovanj, žrtev, daritev, upov in molitev.“ (Zupanc, 2018) Je bil kraj praznovanja, druženja in veselja. Toda njihov odnos do templja se je sčasoma spremenil.

Ko je Jezus zadnjikrat stopil skozi sveto obzidje templja, je naznanil svojim učencem: „... *ne bo ostal kamen na kamnu*“ (Mr 13,2), kar se je tudi uresničilo. Prepričanje o trajnosti in neuničljivosti mogočnega Salomonovega templja, ki je temeljilo na izpolnjevanju postave in obljubi Davidu o trajnosti njegovega kraljestva, je izgubilo svoje temelje, saj so se tempeljski upravitelji preveč zanašali na obljubo, kot pa da bi vzdrževali osnovni namen čaščenja in srečevanja z Gospodom. Pozabili so, da si je ta kraj izbral Bog, da bi bil blizu njim in da je srce templja Bog in Božja navzočnost v njem. Niso poslušali kaj jim Bog govori po prerokih in niso sprejeli Jezusa, kot Odrešenika. V templju so videli delo lastnih rok, si ga prisvojili in iz njega naredili tržnico. Zato je Bog dopustil, da je tempelj propadel in od njega ostal samo zid, kot opomin, svarilo a hkrati tolažba in upanje. Tudi Jezus Kristus umrje na križu, a z njegovo smrtjo se začne novi tempelj, ki je za kristjane novo upanje, tolažba in hkrati največji izraz ljubezni in usmiljenja.

Jezus ni odpravil bogočastja in čaščenja Boga, ampak ju je sprejel in dopolnil. Napovedal je novo obliko bogočastja, ki se je začela na zadnjo večerjo z darom telesa in krvi njega samega. Ko je na križu umrl, se je tančica v templju, ki je zastirala pogled v Presveto pretrgalo na dvoje, kar je znamenje, da je stari tempelj odigral svojo vlogo in da imamo po novi in živi poti lahko zbližan odnos z Bogom.

„Bratje, ker imamo zaupnost, da po Jezusovi krvi stopamo v svetišče, in sicer po novi in živi poti, ki nam jo je odprl skozi zagrinjalo, to je skozi svoje meso in imamo tudi veličastnega duhovnika nad Božjo hišo, prihajajmo z resničnim srcem in v polni gotovosti vere, saj smo v svojih srcih očiščeni slabe vesti in naše telo je umito s čisto vodo“ (Heb 10,19-22). Zato se je z Jezusovo smrtjo in vstajenjem začelo nekaj novega,

člaščenje Boga, ki ostaja odločilno za vse čase. „Hiša Očetova“ in „svetišče“ je poistoveteno z njegovim „telesom“, ki je Cerkev.

8. ZAČETEK NOVEGA TEMPLJA - KRISTUSOVE CERKVE

Kot razlaga Fausti, je „z Jezusovo smrtjo tempelj, kot znamenje Božje prisotnosti, prenehal opravljati svojo vlogo. Tančica pred Najsvetejšim se je razparala in Veličastvo se je razlilo na vse. Ne bo več zakrito pred ljudmi, ampak postavljeno v srce tistega, ki posluša Besedo, zaradi katere smo ljudje Božji sinovi.“ (Fausti, 2012, str. 700)

Iz zgodovine Izraelovega ljudstva in Salomonovega templja lahko vidimo, da se je z Jezusom Kristusom v moči Svetega Duha, na binkošti, v Cerkvi začelo uresničevati odrešenje.

Prva krščanska skupnost je vedela, da je Jezus ljubil tempelj kot Očetovo hišo in da je rad v njem učil ter ga branil kot hišo molitve za vsa ljudstva. Toda napovedal je njegov konec. Že pred smrtjo je učencem dal vedeti, da je med njimi On, ki je več kot Salomon in več kot njegov tempelj. Jezus Kristus je novi tempelj, v katerem prebiva vsa polnost božanstva.

Prvi kristjani so še vedno obiskovali tempelj, toda lomljenje kruha se je dogajalo po domovih, kjer so v občestvu z Jezusom obhajali spomin na njegovo darovanje na križu, smrt in vstajenje. Tudi po uničenju templja in v času preganjanj so se zbirali, najprej v „hišni cerkvi“, nato pa v velikih in manjših župnijskih cerkvah. Prebiralni ter proučevali so Božjo Besedo in obhajali Sveto Evharistijo, druge zakramente ter čistili Boga. V Apostolskih delih beremo, kakšen odnos je imela ta skupnost do templja: „*Dan za dnem so se enodušno in vztrajno zbirali v templju, lomili kruh po domovih ter uživali hrano z veseljem in preprostim srcem*“ (Apd 2,46). Papež Benedikt XVI. piše, da je „nastajajoča Cerkev ohranila tempelj kot hišo Božje besede in molitve. Vendar pa se je lomljenje kruha, kot podoživljanje zadnje večerje in občestva z Jezusom, ki je nadomestilo dotedanje daritve, dogajalo po domovih. Tu vstali Gospod sam zbira vernike v občestvo z Bogom.“ (Ratzinger, 2011) Tempelj je dobil novo podobo, ki je sam Kristus, saj v njem prebiva vsa polnost božanstva. Rodila se je Cerkev kot telo katere glava je Kristus. Po Svetem Duhu in njegovem delovanju v zakramentih, predvsem evharistiji, umrli in vstali Kristus napravlja skupnost verujočih za svoje telo. Sveti Duh s stvariteljsko močjo dela vse novo.

Cerkev je tako kot so bili prvi kristjani „*enega srca in duha*“ (prim. Apd 4,32).

8.1 SVETO EVHARISTIČNO BOGOSLUŽJE

V Corpus Christi beremo, da je „sveto bogoslužje Cerkve, zlasti bogoslužje evharistične daritve nadaljevanje molitve, ki jo je Kristus, veliki duhovnik daroval Bogu na zemlji, sedaj pa jo še naprej daruje v nebesih z globoko spoštljivostjo, prav kakor je delal na zemlji.“ (Schneider, 2015, str. 29)

Cerkev je v vsej svoji zgodovini doživljala vse svoje najplodnejše trenutke takrat, kadar je najsvetejši Evharistiji izkazovala globoko slavo in čaščenje. Takrat so bili najbolj vidni pristni učinki delovanja Svetega Duha. Življenje vsakega kristjana dobiva svojo trdnost, navdih in moč prav iz svete Evharistije.

Schneider je napisal, da „ko iz Jezusovega evharističnega srca prejemamo nebeško hrano Njegovega telesa, krvi, duše in božanstva, smo utrjeni za izredno življenje v običajnih okoliščinah vsakdanjega življenja.“ (Schneider, 2015, str. 8)

Vsak vernik je poklican biti eno z Njim vsak trenutek v življenju, nositi svoj križ in Njegovo nesebično ljubezen prenašati na vse ljudi.

Z obhajanjem Svete Evharistije gradimo telo Cerkve, z použivanjem Njegovega telesa in krvi v kruhu in vinu pa gradimo naša svetišča v katerih prebiva Sveti Duh.

8.2 CERKEV, KRAJ BOGOSLUŽNEGA UDEJSTVOVANJA

V Božji hiši, ki je kot prenovljeni tempelj, verniki v občestvu Svete Trojice obhajamo sveto bogoslužje. Na odrešenjske dogodke Kristusovega delovanja nas še posebej spominjajo zakramentalna znamenja in kraji božje prisotnosti:

-ob vstopu v cerkev se pokrižamo z blagoslovljeno **vodo**, ki je simbol življenja in duhovnega očiščevanja ter spomin na naš krst;

-**krstni kamen**, tako kot blagoslovljena voda, nas spominja na naš krst, ki nas vključuje v novo življenje s Kristusom, v Kristusovo skrivnostno telo ter sprejem v občestvo Cerkve.

-**križ** spominja na neizmerno Božjo ljubezen in Jezusovo daritev za naše grehe. S tem, ko se pokrižamo izkazujemo vero v Božjo Besedo, ki jo sprejemamo, hranimo v srcu in oznanjamo.

-v Cerkvenih dokumentih beremo, da je **oltar** „središčna točka za vse vernike, drugi pol občestva, ki obhaja bogoslužje. Nikakor ni le kos opreme, ampak trajno znamenje

Kristusa, duhovnika in žrtve, daritvena miza in miza velikonočnega obeda, ki ga Oče slavnostno pripravi za svoje otroke v skupnem domu. Predstavlja vir in znamenje edinosti in ljubezni.“ (CD 81, 16)

-ambon je prostor, ki je namenjen branju Božje Besede. Richter piše, da „dostojanstvo božje besede zahteva za oznanjevanje poseben prostor v cerkvi, tako da se pozornost zbrane skupnosti sama po sebi osredotoči k njej. In ker gre pri besednem in evharističnem bogoslužju za dva različna dela istega opravila, ki sta tako tesno med seboj povezana, da tvorita eno edino bogoslužno opravilo, naj bosta oltar in ambon med seboj povezana in bosta drug drugemu služila.“ (Richter, 1993)

-tabernakelj je najsvetejši prostor v cerkvi, ki ni namenjen samo shranjevanju svetih hostij, ampak je predvsem prostor, pred katerim se vernik ustavi za osebno molitev in čaščenje Najsvetejšega.

8.3 CERKEV, SKRIVNOSTNO KRISTUSOVO TELO

Cerkev je Božja hiša in kraj Njegove prisotnosti, tu lahko srečamo in najdemo Gospoda. Apostol Pavel v pismu Efežanom piše: *“Sezidani ste na temelju apostolov in prerokov. Vogalni kamen pa je sam Kristus Jezus, v katerem se zedinja celotna zgradba, tako da raste v svet tempelj v Gospodu. Vanj se z drugimi tudi vi vzdavate za Božje bivališče v Duhu“* (Ef 2,20-22).

Cerkev je božje ljudstvo, ki je po krstu zedinjeno s Kristusom in sredi ljudstva je Sveti Duh, ki mu pomaga rasti kot občestvo. Je tempelj, kjer prebiva Sveti Duh, jo oživlja, vodi in podpira. On živi v telesu Cerkve in jo izgrajuje v ljubezni z Božjo Besedo, zakramenti, krepostmi in karizmami. *„Duh zida, oživlja in posvečuje Cerkev: Duh ljubezni vrača krščencem sličnost z Bogom, izgubljeno z grehom, in jim daje, da v Kristusu živijo od samega življenja svete Trojice. Pošilja jih pričevat za Kristusovo resnico in jih ureja v njihovih medsebojnih nalogah, da bi vsi obrodili »sad Duha«“* (Gal 5,22). (KKC, Kompendij, 145)

Zavedati pa se moramo, opominja apostol Pavel v pismu Korinčanom, da vsi ti darovi „za izgradnjo Kristusovega telesa“ prihajajo od Boga. (prim. Kor 12,12-31)

Vsak posameznik je potreben in koristen, pa tudi odgovoren za izgradnjo tega templja. Pred Božjimi očmi smo vsi enaki in nihče ni bolj pomemben od drugih. Sveti Duh tudi podeljuje nekaterim kristjanom posebne milosti za dobro vse Cerkve in skupaj gradimo

njeno lepoto. Kot pravi papež Frančišek, „Sveti Duh riše raznolikosti, bogastvo v Cerкви ter združuje vse in vsakogar ter tako gradi duhovni tempelj, kjer ne darujemo materialne žrtve, ampak nas same, naše življenje.“ (VATIKAN, 2013)

Mi vsi smo živi kamni v tej Božji zgradbi, tesno povezani z podpornim kamnom, ki je Kristus. „Kamen, ki so ga zidarji zavržli, je postal vogalni kamen“ (Mt 21,42). Sin človekov, ki je bil križan, je vstal in postal vogalni kamen žive Cerkve.

Cerkev, ki jo je Kristus izgradil na apostolih, kot pričah njegovega vstajenja, ob podpori Svetega Duha uči, varuje in zvesto posreduje zaklad vere, ki ga je prejela od apostolov. Poslanstvo in oblast apostolov je prešlo na Petrove naslednike, duhovnike in druge duhovne poklice preko zakramenta svetega reda.

Papež Frančišek nas spodbuja, da „se moramo spomniti tudi svoje zgodovine; kako me je Jezus srečal, kako je hodil z mano, kako me ljubi in me blagoslavlja.“ Povabi nas, da „smo kot kristjani živi, veseli in da živimo lepoto tega, da smo del Božjega ljudstva, Cerkve, ter da se odpremo delovanju Svetega Duha in tako postanemo dejavni del naših skupnosti.“ (VATIKAN, 2013)

Tomaš Špidlik navaja, da pomeni „globok in poseben čut za Cerkev, zavest, da vse posvečenje prihaja preko Cerkve. Sveti Duh je kakor njena duša. K Bogu imamo dostop zgolj preko Kristusa in s Kristusom smo zedinjeni v njegovo mistično Telo.“ (Špidlik, 2009)

In ker je Jezus Kristus resnični tempelj Svetega Duha (prim. Jn 2,19-22), je tudi vsak kristjan tempelj Svetega Duha.

8.4 MI SAMI SMO TEMPELJ SVETEGA DUHA

Bog je vsakega izmed nas vernikov, s Svetim krstom naredil za Božje svetišče. Z živo vodo, ki nas je oprala pri krstu in se v nas pretaka, je pripravil prostor, da lahko v našem duhu prebiva Sveti Duh. „Mar ne veste, da ste Božji tempelj in da Božji Duh prebiva v vas? Če pa kdo Božji tempelj uničuje, bo Bog uničil njega. Božji tempelj je namreč svet, in to ste vi“ (1 Kor 3,16-17).

Bog biva v telesu človeka, ki ga je ustvaril po svoji podobi, na vrhuncu njegovega stvarstva. Mi smo Božji tempelj, v katerem je najsvetejši prostor, ki ga predstavlja naš duh.

Jezus sam se je utelesil in postal človek, da bi nam pokazal kako živeti. Bog je vedno

želel bivati med svojimi ljudmi in z njimi imeti odnos, toda šele z Jezusovim darovanjem na križu nas je opral grehov ter nam omogočil, da v duhu vstopimo v njegovo neposredno bližino, v Najsvetejše, ki je v nas samih. Mi sami, naša telesa so postala Božji tempelj. Sveti Duh prebiva v središču tega templja, ki je naše srce. V Ezekielu beremo: *Gospod pravi: „Svojega duha denem v vašo notranjost in storim, da se boste ravnali po mojih zakonih“* (Ezk 36,27).

Tako, kot je tempelj sestavljen iz treh prostorov, zunanje dvorišče, Sveto in Presveto, je tudi človek sestavljen iz treh med seboj povezanih delov.

8.4.1 Zunanje dvorišče-naše telo-fizično področje-področje prošelj

Po Branedu se s fizično aktivnostjo in razmišljanjem lahko nekoliko približamo Bogu. Tu se začne naš odnos z Bogom. Borimo se z zlom in našimi željami. „Vero imamo v odrešenika Jezusa Kristusa in njegovo žrtev na križu, vendar ne vstopimo v globlje duhovno življenje in odnos z Bogom.“ (Braned, 2016)

Tu bi izpostavila, kako gledamo kristjani na svoje telo. Žal je pogled na telo pogosto popačen. Od tega, da je to nekaj »grdega« ali »umazanega« in se o njem ne govori, pa do druge skrajnosti, ko postane telo objekt za razkazovanje ter potešitev raznih spolnih strasti. Mnogokrat se ulovimo v zanko identifikacije in celo istovetnosti s telesom, kar pomeni, da izključimo del nas samih. Toda telo ne sme biti ovira, ki preprečuje vstop v najsvetejši prostor, ki je v naši globini. Preko telesa zaznavamo zunanji svet in vse Božje stvarstvo, kar pomeni prvi stik z Bogom. Telo naj bo orodje za komunikacijo z Bogom, navzven pa naj kaže na naše dostojanstvo. Tako kot Jeruzalemski tempelj je tudi naše telo minljivo. Toda imeti moramo spoštljiv odnos do svojega telesa in telesa drugih, zanj skrbeti in živeti v skladu z njegovo naravo. Očistiti in pripraviti je potrebno naš tempelj, saj smo ustvarjeni po Božji podobi, da bo lahko vanj vstopil Gospod.

Preden vstopimo v Sveto premislimo naše slabosti in grehe, kakšen odnos imamo do ljudi, okolja v katerem živim in do Boga. V veliko pomoč nam je izpraševanje vesti. Premislimo tudi, ali se v naših odnosih prepuščamo samo našim čustvom, željam in potrebam, ali upoštevamo tudi Božjo voljo? Dovolim Gospodu, da odstrani vse drže in malike, ki so proti Njemu, človeku ali meni?

„Pred žrtvenim oltarjem, kjer se Kristus daruje za nas, premislimo in priznamo svoje grehe ter prosimo odpuščanja. Kljub temu, da se mi včasih naveličamo prositi

odpuščanja, je Bog naš ljubeči Oče, ki ima usmiljeno srce in se ne naveliča odpuščati. Pri univalniku se umijemo z Božjo besedo in vstopimo v Sveto. Z vero v odrešenika Jezusa Kristusa in njegovo žrtev na križu, še ne vstopimo v globlje duhovno življenje in odnos z Bogom.“ (povzeto po Branedu, 2016)

8.4.2 Sveti prostor-naša duša-duševno področje-področje iskanja

Za Gospoda pripravimo prostor, da se bo počutil doma v mojem življenju. Braned piše, da je „Duša stavljena iz uma, volje in čustev, zato smo tu še vedno usmerjeni vase.“ (Braned, 2016)

Vprašamo se, ali smo pripravljeni vstopiti v Najsvetejše in sprejeti Svetega Duha, ali so v nas še svarila, ki nas opozarjajo, da nismo še naredili dovolj za čistost telesa in duše. S kesanjem, molitvijo in prošnjami postajamo dojemljivi za njegove navdihe in spodbude in lahko začutimo, da nas vleče k Njemu. Za to milost moramo prehoditi neko pot zrelosti in vztrajnosti. „*Prositate in vam bo dano! Iščite in boste našli! Trkajte in se vam bo odprlo*“ (Mt 7,7)! Spomnimo se, da smo pričevalci živega Kristusa, ki ga bodo srečali drugi v meni in da tudi jaz znam videti Njega v drugih. Pripravimo naša srca za odnos z Gospodom.

„V Svetem prostoru se ob sedmerem svečniku spomnimo na darove Svetega Duha. Če si bomo dovolili, da nas vodi Sveti Duh, bomo pripravili prostor za Gospodovo ljubezen in našli mir. Hlebi obličja pričajo o naši vsakdanji hrani, ki je Božja Beseda. Zlat kadilni oltar pa nas spominja na naše redne molitve in slavljenja, ki se dvigajo k Bogu. V tem svetem prostoru nam Sveti Duh daje moč, da iščemo Gospoda. Ko ga najdemo prejmemo svobodo od vsake zaslužjenosti in smo odprti za resnico Božje Besede.“ (povzeto po Branedu, 2016)

8.4.3 Najsvetejši prostor-naš duh-duhovno področje-področje trkanja

V trenutku Jezusove smrti se je zavesa, ki je ločevala Sveto od Najsvetejšega pretrgala in ovire za vstop v odnos z Bogom ni več. „S prejemom zakramenta Svetega krsta, Sveti Duh zgradi Najsvetejši prostor v našem duhu, ki postane bivališče Božje slave, kjer nas prevzame skrivnostna tišina in mir.“ (Braned, 2016) Sveti Duh je v največji globini našega bitja, v našem tabernaklju. Tu v globini srca postajamo dojemljivi za resnico, ki

nam jo Bog želi razodeti. Njegova največja želja je, da se srečamo z Njim in spoznamo Njegovo usmiljenje in pravičnost. To je najbolj svet prostor v našem telesu, kjer smo zedinjeni z Bogom. Ljubezen napolni naš tempelj.

Fausti piše, da „ko bo Bog vse v vseh (1 Kor 15,28), bo Sin dosegel svojo polno postavo (Ef 4,13) in se bo dopolnil čas.“ (Fausti, 2008, str. 507)

Jeruzalem, ki je postal simbol Božje sodbe bo dobil novo podobo. (prim. Raz 21,9-27)
V Novem Jeruzalemu ne bo svetišča, „*kajti njegovo svetišče je Gospod, Bog, vladar vsega, in Jagnje*“ (Raz 21,22).

ZAKLJUČEK

Bog je dopustil, da stari tempelj propade. Tudi Jezus Kristus je umrl na križu, a z njegovo smrtjo se je začel novi tempelj. Ta je za kristjane novo upanje, tolažba in hkrati največji izraz ljubezni in usmiljenja. Z zakramentom svetega krsta je Bog v vsakega kristjana postavil temelje za gradnjo novega templja. Svojega Sina nam je poslal za zgled, da nam je pokazal, kako vzgajati samega sebe.

Mnogokrat vidimo napake drugih ljudi in jih želimo spremeniti. Vendar se moramo zavedati, da je potrebno najprej graditi na sebi, saj jim bomo le tako dober zgled, jih znali usmerjati in zmogli zanje moliti. Preko čistosti telesa in duše prihaja Bog v naše srce, ki je najsvetejši prostor in tabernakelj Svetega Duha. Iz tega tabernaklja izžareva Njegova moč in sije na vse ljudi. V veliko pomoč nam je cerkev, kot prostor, kjer se pri sveti evharistiji združimo s Kristusom in kot živi kamni gradimo občestvo. Tu lahko molimo, slavimo Gospoda, poslušamo Božjo Besedo in po posvečenih duhovnikih prejemamo zakramente, ki nas poživljajo ter nam dajejo moč. Vse to pa prenesemo v vsakdanje življenje in med ljudi. Tudi krščanska družina, kot Cerkev v malem, sodeluje pri vzgoji za življenje. Kot zgled in priprošnja naj ji bo Sveta Družina.

Prav v tem času, ko nas je presenetil virus covid-19, je na veliki preizkušnji družinsko življenje, partnerski odnosi, delo, naša vera, kot tudi sama Cerkev. Zdi se, kot da se je čas nekoliko upočasnil, da bi lahko izkristalizirali življenjsko pomembne stvari. Da bi imeli priložnost zaživeti odnose, se posvetiti drug drugemu ter spoznati, da življenje v katerem dravimo za oblastjo in imetjem ne vodi k sreči. Kdor zna v tej krizi pravilno krmariti, z veliko mero potrpežljivosti, zaupanja, upanja, vere in ljubezni, bo gotovo preprečil brodolom lastnega življenja. Za nas kristjane je pomembno, da znamo prav v takih situacijah, zaupati Gospodu, njegovi previdnosti in preizkušnjam, ki nam jih namenja. Poglobljena molitev, bogoslužje ter prejemanje svetih zakramentov, tudi preko medijev, če osebna udeležba ni možna, nam pomaga utrjevati našo vero ter jo pogumno oznanjati v svetu. Jezusu moramo dovoliti, da nas spreminja. Zavedati se moramo svojih napak in slabosti, ki zapirajo naš najsvetejši prostor za delovanje Svetega Duha. Ne smemo se krčevito oklepiti lastnih potreb, želj, strasti ter se boriti s strahovi, ki nas hromijo, ampak se prepustiti Božji volji, saj vedno deluje z največjo ljubeznijo do nas. Poleg Jezusa Kristusa, ki ga je Oče poslal za zgled in utrditev naše vere, lahko prebiramo življenjepise svetnikov, ki so s svojo stanovitnostjo, skromnostjo,

požrtvovalnostjo, potrpežljivostjo, ljubeznijo, usmiljenjem, pravičnostjo in dobrimi deli zgradile veličastne templje, ki so ostali kot večni spomin in zgled za nas kristjane.

LITERATURA

- Beaumont, Mike,... idr. 2016. *Ilustrirano Sveto pismo, V pripovedih in z razlago od stvarjenja do vstajenja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Briand, Jean. 2010. *Sveta dežela-vodnik*. Ljubljana: Društvo prijateljev Svete dežele.
- Fausti, Silvano. 2005. *Zapomni si in pripoveduj evangelij: Markova pripovedna kateheza*. Celje: Društvo Mohorjeva družba: Celjska Mohorjeva družba.
- Fausti, Silvano. 2008. *Skupnost bere Matejev evangelij*. Celje: Društvo Mohorjeva družba: Celjska Mohorjeva družba.
- Fausti, Silvano. 2012. *Skupnost bere Janezov evangelij*. Celje: Društvo Mohorjeva družba: Celjska Mohorjeva družba.
- Fausti, Silvano. 2012. *Skupnost bere Lukov evangelij*. Celje: Društvo Mohorjeva družba: Celjska Mohorjeva družba.
- *Ilustrirana enciklopedija Svetega pisma*. 1985. Koper: Ognjišče.
- Papež Benedikt XVI. 2020. *Katoliško duhovništvo. Mednarodna katoliška revija Communio (4-6)*. Ljubljana: Družina.
- Ratzinger, Joseph. 2011. *Jesus iz Nazareta. Od vhoda v Jeruzalem do vstajenja*. Ljubljana: Družina.
- Schneider, Athanasius. 2015. *Corpus Christi. Sveto obhajilo in prenova Cerkev*. Šmarje: Juventutem Slovenija.
- Slovenska škofovska konferenca. 1996. *Sveto pismo Stare in Nove zaveze, slovenski standardni prevod*. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije.
- Slovenska škofovska konferenca. 2006. *Katekizem katoliške Cerkev: Kompendij*. Ljubljana: Družina.
- *Svetopisemski vodnik*. 1989. Koper: Ognjišče.
- Špidlik, Tomaš. 2009. *Osnove krščanske duhovnosti*. Maribor: Slomškova založba.
- Braned. 2016. *Vstop v svetišče Božjo prisotnost*, pridobljeno 12.2.2020 s svetovnega spleta: <http://www.besede-zivljenja.si/2017/01/vstop-v-svetisce-v-bozjo-prisotnost.html>
- Jeruzalem in Salomonov tempelj, pridobljeno 22.3. 2020 s svetovnega spleta:

<https://wol.jw.org/sl/wol/d/r64/lp-sv/1102003126>

- Shodni šotor, pridobljeno 24.3.2020 s svetovnega spleta:
https://www.youtube.com/watch?v=UjUe_N1FoVM
- Skrinja zaveze, pridobljeno 24.3.2020 s svetovnega spleta:
<https://www.mladinska.com/sveto-pismo/iz-vsebine>
- VATICAN, 2013, pridobljeno 12.2.2020 s svetovnega spleta:
<http://www.nadskofija-ljubljana.si/papez-francisek-cerkev-je-tempelj-svetega-duha-in-mi-smo-njeni-zivi-kamni/>
- Zupanc, Janez. 2018. *Očistimo tempelj svojega srca*, pridobljeno 18.2.2020 s spleta: <https://www.domovina.je/ocistimo-tempelj-svojega-srca/>
- Cerkevni dokumenti 81, prevod. 1999. *Načrtovanje novih cerkva. Preureditev cerkva*. Ljubljana. Družina.